

เอกสารประกอบการ ประชุมยุทธศาสตร์ ประชาชนตะวันออก

โครงการส่งเสริมยุทธศาสตร์การ
พัฒนาที่ยั่งยืนและสุขภาวะชุมชนใน
พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ
ภาคตะวันออก

วันที่ 27 กันยายน 2563

จัดโดย

**EEC
WATCH**

EnLW
มูลนิธิสิทธิธรรมสิ่งแวดล้อม
Environmental Legitimacy and Advocacy for the North

สนับสนุนโดย

พื้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง ต.เขาดิน อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

ชุมชนตำบลเขาดิน

ชุมชนตำบลเขาดิน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลอ่าวไทยเพียง 20 กิโลเมตรตามลำน้ำ มีพื้นที่ 13,125 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มขนานไปกับแม่น้ำบางปะกง พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1-2 เมตร ในช่วงหน้าแล้งน้ำทะเลจะหนุนเข้ามาทำให้มีน้ำเค็ม ส่วนในหน้าฝนน้ำท่าจะมากผลักดันไม่ให้น้ำเค็มหนุนเข้ามา น้ำในลำน้ำจะจืด ทำให้ที่มีระบบนิเวศ 3 น้ำ คือมีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็มสลับกัน ชาวบ้านที่นี้ส่วนใหญ่จะทำนาข้าว ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่มีลักษณะเฉพาะในพื้นที่นี้

“นาข้าว” เป็นการปรับระบบการผลิตให้สามารถทำนาและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้ในเวลาเดียวกัน ทำนาและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้ในพื้นที่เดียวกัน โดยการปลูกข้าวจะทำในในช่วงน้ำจืด (กรกฎาคม - ตุลาคม) และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในร่องน้ำรอบนา ในช่วงน้ำเค็ม ได้แก่ ปู กุ้ง ปลากระพง บางส่วนทำประมงพื้นบ้าน ค้าขาย หรือรับจ้าง ครอบครัวส่วนใหญ่จะทำตบจากมุงหลังคาขายทั้งเป็นรายได้หลักและรายได้เสริม

ชาวบ้านในตำบลเขาดินส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง เนื่องจากได้สูญเสียที่ดินไปตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2500 จากการจำนองขายฝากที่ดินให้กับนายทุนเงินกู้หรือหลงใจโรงสีในสมัยนั้น หลายครอบครัวเช่าที่ดินมานานกว่า 50 ปี ตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่และใช้ที่ดินทำนาปลูกข้าว กระทั่งในช่วงทศวรรษ 2540 การทำนาไม่ได้ผลเพราะน้ำมีความเค็มสูง ทำให้มีชาวบ้านบางรายริเริ่มขุดร่องน้ำและทำเป็นนาข้าว ได้ผลผลิตจากสัตว์น้ำจำนวนมาก ชาวบ้านจึงปรับพื้นที่เป็นนาข้าวจากนั้นมา

สถานการณ์ปัญหา

ช่วงปลายปี 2560 - ต้นปี 2561 บริษัทดับเบิลพีแลนด์ได้เข้ามากว้านซื้อที่ดินในตำบลเขาดิน ในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ชาวบ้านใน 4 หมู่บ้านของตำบลเขาดิน ทำให้กว่า 50 ครอบครัว ถูกยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินอย่างกะทันหัน และกลายเป็นผู้ไร้ที่ดินอยู่อาศัยและที่ดินทำกินโดยไม่มีต้นทุนตั้งตัว เมื่อเจ้าของที่ดินได้ขายที่ดินให้กับบริษัท ต่อมาจึงทราบว่าบริษัทดับเบิลพีแลนด์และบริษัทพลังงานบริสุทธิ์ได้ลงทุนร่วมกัน และบริษัทดับเบิลพีแลนด์ต้องการซื้อที่ดินเพื่อประกอบกิจการนิคมอุตสาหกรรม โดยมีการกว้านซื้อไปแล้วประมาณ 1,854 ไร่ จนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ย้ายออกไปจากที่ดินแล้ว แต่ยังเหลือชาวบ้านอยู่ประมาณ 10 กว่าครอบครัว ที่ยังไม่ยินยอมย้ายออกไป เพราะไม่มีที่ดินที่จะไปอยู่อาศัยและทำกิน แม้ว่าจะได้รับหมายคดีให้ออกจากที่ดินแล้วก็ตาม ทั้งนี้ ชาวบ้านที่ยังไม่ยินยอมย้ายออกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งต้องการให้บริษัทจ่ายชดเชยในจำนวนที่เพียงพอให้ชาวบ้านที่ย้ายออกไปมีทุนรอนในการตั้งต้นชีวิตใหม่ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งต้องการให้มีการจัดหาที่ดินรองรับเพื่อการอยู่อาศัยและทำกิน เช่น การจัดซื้อที่ดินเอกชนโดยสถาบันบริหารจัดการที่ดิน และนำมาจัดให้ชาวบ้านเช่าหรือเช่าซื้อ หรือเสนอให้รัฐบาลจัดหาที่ดินราชพัสดุในพื้นที่ใกล้เคียงให้กับชาวบ้านเสียก่อน

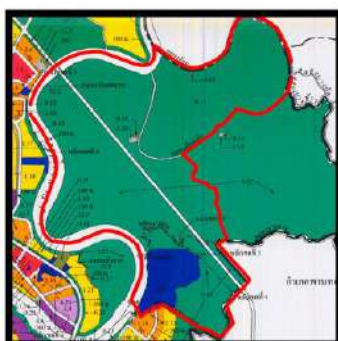
แผนที่บริเวณแปลงที่ดินของบริษัทดับเบิลพีแลนด์

ผังเมือง EEC เปลี่ยนสีเขียว ให้เป็นอุตสาหกรรม

พื้นที่ตำบลเขาหิน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

เปลี่ยนแปลงที่ดินสำหรับเกษตรกรรม ไปเป็นที่ดินสำหรับอุตสาหกรรม
สามารถประกอบกิจการโรงงานได้โดยไม่มีข้อห้าม

ผังเมืองเดิม
ตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับ
ผังเมืองรวมชุมชนบางปะกง พ.ศ.2554

ผังเมือง EEC

EnL W
มูลนิธิธรรมเพื่อสังคม
ENLAWFIRM Foundation

นอกจากนั้น การจัดทำผังเมืองอีอีซี ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีผลบังคับใช้หลังประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2562 นั้น ได้เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเพื่อเกษตรกรรมหรือประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) ไปเป็นที่ดินสำหรับอุตสาหกรรม (สีม่วงจุดขาว) คือ ที่ดินประเภทพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภทได้ แต่มีข้อห้ามดังต่อไปนี้ :

- (1) จัดสรรที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน เว้นแต่ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดสรรที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและมีพื้นที่ไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โครงการทั้งหมด

(2) จัดสรรที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน

(3) การอยู่อาศัยหรือพาณิชยกรรม ประเภทอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการโรงงานหรือคลังสินค้า ให้มีระยะห่างจากริมฝั่ง ตามสภาพธรรมชาติของแม่น้ำบางปะกง คลองใหญ่ และคลองระเวียง ไม่น้อยกว่า 200 เมตร การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการโรงงานหรือคลังสินค้า ให้มีระยะห่างจากริมฝั่งตามสภาพธรรมชาติของคลองกร่ำ คลองชากเจ้าเดียว คลองบางนาง คลองบางหัก คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต คลองภูไทร คลองพานทอง และคลองหินลอยไม่น้อยกว่า 50 เมตร

พื้นที่บริเวณอ่าวบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ชุมชนอ่าวบางละมุง

ในอดีตก่อนมีการก่อสร้างโครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ชุมชนอ่าวบางละมุงประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ได้เกิดขึ้นหลังจากการพัฒนาโครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ในช่วงทศวรรษ 2530 และ 2540 ที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะเมื่อครั้งที่มีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ชั้นที่ 2 ที่เกิดการรื้อไหลของตะกอนเลนระหว่างการก่อสร้าง จนทำให้สัตว์น้ำในอ่าวบางละมุงสูญหายไปเกือบหมดทั้งอ่าว และต้องมีการฟื้นฟูอ่าวขึ้นมาใหม่โดยชุมชนประมงรอบอ่าวเป็นเวลาเกือบ 15 ปี ทรัพยากรทางทะเลจึงเริ่มฟื้นฟูกลับมาอีกครั้ง

ทั้งนี้ โครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ชั้นที่ 1 มีการเวนคืนที่ดินทางบกไปทั้งหมด 6,341 ไร่ (ตามพระราชกฤษฎีกาเวนคืนที่ดินในท้องที่ ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา และ ต.บางละมุง อ.บางละมุง เมื่อปี 2521) ขณะที่ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังชั้นที่ 2 ได้มีการยึดพื้นที่ทางทะเลของส่วนรวมไปเป็นพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย จำนวน 31,250 ไร่ (ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดแนวอาณาเขตของท่าเรือแห่งประเทศไทย ณ ท่าเรือแหลมฉบัง พ.ศ. 2539)

เวนคืนที่ดิน 40 ปี ยังมีผู้ไม่ได้รับการชดเชย

รัฐบาลได้เวนคืนที่ดินของประชาชนเพื่อใช้ในการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบังและนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 6,340 ไร่ ในนั้นเป็นที่ดินของประชาชน 4,000 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ดินของรัฐ มีประชาชนในพื้นที่เวนคืนทั้งโครงการรวม 10 ชุมชน จำนวน 1,726 ครัวเรือน ในการเวนคืนที่ดินนั้น ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่ถูกเวนคืนส่วนหนึ่งกับการท่าเรือฯ เนื่องจากการจ่ายค่าทดแทนที่ไม่เป็นธรรม เพราะที่อยู่อาศัยที่สร้างในที่ดินที่ถูกเวนคืนมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าราคาที่ได้รับเวนคืน ค่าทดแทนที่ได้รับไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยในที่แห่งใหม่ได้ ชาวบ้านส่วนนี้จึงไม่ยินยอมย้ายออก กระทั่งในปี 2546 การท่าเรือฯ ยินยอมให้ชาวบ้านกลุ่มนี้อยู่อาศัยในที่ดินเดิมได้โดยไม่ให้มีการบุกรุกและก่อสร้างเพิ่มเติม¹ ปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณ 150 ครัวเรือน

แต่ปัญหาสำคัญ คือ ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับการชดเชยที่ดินจนถึงปัจจุบัน (เป็นเวลากว่า 40 ปี) เนื่องจากเป็นที่ดินที่ถูกประกาศเป็นเขตหวงห้ามที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินและมีเพียงเอกสาร ส.ค.1 ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่เข้าไปดำเนินการสำรวจและชดเชยให้กับชาวบ้านกลุ่มนี้

การที่ชาวบ้านไม่ได้รับชดเชยที่ดินจากการเวนคืนที่ดินสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 1 จนถึงทุกวันนี้ มีสาเหตุสำคัญจากการกำหนดเขตหวงห้ามที่ดินของรัฐทับซ้อนที่ดินครอบครองของประชาชน และกระบวนการดำเนินการเวนคืนที่ดินไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงและความเป็นธรรมกับผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อนการกำหนดเขตหวงห้ามของรัฐ ยิ่งกว่านั้น ตลอดเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานรัฐยังผลักภาระในการพิสูจน์สิทธิไปให้กับชาวบ้าน โดยไม่มีการให้ความช่วยเหลือใดๆ จนชาวบ้านหลายรายอายุมากขึ้นและเสียชีวิตลง กระทั่ง มีการแก้ไข

¹ พันจ่าเอกสุธี สีกกล้า, วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการความขัดแย้งของชุมชนจากการเวนคืนที่ดินของรัฐระหว่างการท่าเรือกับชุมชนบ้านแหลมฉบัง ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555: น.47

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2551 ชาวบ้าน (รุ่นลูก) ได้อาศัยมาตรา 8 พ้องศาลยุติธรรม เพื่อขออนุญาตที่ดิน และในกระบวนการไต่สวนในชั้นศาลที่เอง ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้พิสูจน์สิทธิอำนาจภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2496 ก่อนกำหนดเป็นที่ดินหวงห้าม และพบร่องรอยการทำประโยชน์เต็มทั้งแปลง

ลำดับเหตุการณ์ความเป็นมาของการเวนคืนที่ดิน

ปี	ลำดับเหตุการณ์
2497	พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2497 ลงวันที่ 24 เมษายน 2497 (ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ ขบ.341) มีเนื้อที่ 1,910-0-09 ไร่
2498	ชาวบ้านที่ถือครองที่ดินที่ถูกประกาศเป็นเขตหวงห้ามที่ดิน ในท้องที่หมู่ 4 ต.ทุ่งสุขลา ไปแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่เจ้าหน้าที่กลับเขียนกำกับไว้ในท้ายเอกสาร ส.ค.1 ว่า ที่ดินแปลงนี้อยู่ในเขตหวงห้ามที่ดิน ปี 2497
2516	พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตเวนคืนที่ดิน พ.ศ. 2516 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2516 มีการเดินสำรวจที่ดิน อสังหาริมทรัพย์เพื่อเวนคืน แต่ไม่มีการสำรวจที่ดินของชาวบ้านที่ครอบครองที่ดินในเขตหวงห้ามที่ดิน
2517-2518	รังวัดออกหนังสือสำคัญที่หลวงที่ดินสงวนหวงห้ามในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา มีชาวบ้านคัดค้านการรังวัด 26 ราย
2521	ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเวนคืนที่ดินในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา วันที่ 11 ธันวาคม 2521 จำนวน 1,260 ราย เนื้อที่เวนคืน 4,338-2-92 ไร่ โดยไม่มีรายชื่อชาวบ้านที่ถือครองที่ดินในพื้นที่หวงห้ามที่ดิน พ.ศ. 2497
2528	คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2528 อนุมัติให้กรมธนารักษ์อนุญาตให้การทำเรือแห่งๆ ใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ (ที่ ขบ. 341) ได้ก่อน พร้อมทั้งให้ดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกาก่อนสภาพที่ราชพัสดุ และขายให้แก่การทำเรือแห่งประเทศไทยในราคาผ่อนปรน
2531	กรมธนารักษ์มีหนังสือ ที่ กค 0417/2025 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2531 อนุญาตให้กระทรวงคมนาคมใช้ที่ดินราชพัสดุดังกล่าว เนื้อที่ 1,910 ไร่ เพื่อประโยชน์ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉะเชิงเทราเป็นการชั่วคราว ในระหว่างดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกาก่อนสภาพ
2548	พระราชกฤษฎีกาก่อนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ของที่ราชพัสดุ (ที่ ขบ. 341) ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา เฉพาะส่วนที่ไม่มีปัญหาการโต้แย้งกรรมสิทธิ์ 1,456-0-83 ไร่ (จากพื้นที่ทั้งหมด 1,941-2-15 ไร่) ส่วนพื้นที่เหลือ 485-1-32 ไร่ ยังมีปัญหาพิพาทกับราษฎร
2558	ชาวบ้านที่ไม่ได้รับการชดเชยที่ดิน ฟ้องร้องต่อศาลจังหวัดพัทยา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ที่ต้องมีคำสั่งศาลเป็นที่สุดมาใช้ขออนุญาต (หลังวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2558)
2562	ศาลจังหวัดพัทยา ศาลปกครองระยอง และคณะกรรมการวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล เห็นว่า คดีเกี่ยวกับการฟ้องเรียกค่าที่ดิน อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง มิใช่ศาลยุติธรรม
2563	ชาวบ้านที่ครอบครองที่ดินเอกสาร ส.ค.1 จำนวน 6 ราย ฟ้องต่อศาลปกครองระยอง โดยศาลฯ ได้รับฟ้องเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563 ต่อมาศาลปกครองสั่งจำหน่ายคดี เนื่องจากเกินระยะเวลาฟ้องคดี

โครงการทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับัง ชั้นที่ 3

- ในช่วงปี 2553-2554 การทำเรื่อแห่งประเทศไทย มีแผนก่อสร้างโครงการทำเรื่อแหลมฉับัง ชั้นที่ 3 บริเวณอ่าวบางละมุง มีเนื้อที่ 4,125 ไร่ ในนั้นจะมีการถมทะเล 1,445 ไร่ และเชื่อมกันคลื่นยาว 3 กม.
- ประชาชนได้รวมตัวก่อตั้งเป็นกลุ่ม เครือข่ายประชาชนคัดค้านการก่อสร้างทำเรื่อแหลมฉับัง ชั้นที่ 3 และได้ทำการศึกษาประเมินผลกระทบเบื้องต้นในด้านต่างๆ จากโครงการก่อสร้างนี้ โดยอ้างอิงจากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับัง ชั้นที่ 1 และ ชั้นที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาผลกระทบโครงการ ยังไม่ครอบคลุมผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้น เช่น การกระจายตัวของตะกอนเลนทั้งอ่าวบางละมุงไปถึงอ่าวนาเกลือของพัทยา การกัดเซาะชายฝั่งจากเชื่อมกันคลื่น เป็นต้น
- เครือข่ายประชาชนฯ ส่งรายงานข้อเท็จจริงของผลกระทบด้านต่างๆ ต่อคณะอนุกรรมการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติทางธรรมชาติวุฒิสภา เพื่อให้มีการทบทวนการศึกษาและแผนการก่อสร้างทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับังระยะที่ 3
- คณะอนุกรรมการสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติทางธรรมชาติวุฒิสภา มีข้อเสนอแนะไปยังการทำเรื่อแห่งประเทศไทยให้มีการระงับโครงการดังกล่าวไว้ชั่วคราวก่อน และมีมติให้ทางการทำเรื่อแห่งประเทศไทยกลับไปศึกษาและจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หรือ EIA (Environmental Impact Assessment) ของทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับังระยะที่ 1 และ 2 ใหม่อีกครั้ง พร้อมทั้งต้องมีการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาและแผนการดูแลชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างและการดำเนินการของทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับังทั้งสองแห่งนี้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่น่าพอใจของประชาชนในชุมชนโดยรอบเสียก่อน
- ตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามการพัฒนาเพื่อขยายขีดความสามารถทำเรื่อแหลมฉับัง และคณะอนุกรรมการย่อย 3 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการชุดพัฒนาชุมชนและสังคม, คณะอนุกรรมการชุดติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม, และ คณะอนุกรรมการชุดประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชีวอนามัย (EHIA) ฉบับประชาชน โดยคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการไตรภาคีทั้งหมดนี้ก็ได้ทำงานประสานร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อปลายปี 2554 จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารในปี 2557
- ยุครัฐบาล คสช. โครงการพัฒนาทำเรื่อน้ำลิกแหลมฉับัง ชั้นที่ 3 เป็น 1 ใน 5 โครงการเร่งด่วนของนโยบาย EEC คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการไตรภาคีที่เกี่ยวข้องรวม 4 ชุด ได้เสนอให้การทำเรื่อฯ ตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ เพื่อกำกับดูแลการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) รวมถึงการศึกษาออกแบบทำเรื่อแหลมฉับังชั้นที่ 3 โดยมีกรอบการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านวิศวกรรม ด้านการเงิน และด้านสิ่งแวดล้อม
- ผลการศึกษาแบบทำเรื่อในส่วนของภาคประชาชน มีคะแนนด้านการเงินต่ำกว่าแบบทำเรื่อของภาครัฐ มีคะแนนในด้านวิศวกรรมมีความใกล้เคียงกัน และมีคะแนนด้านสิ่งแวดล้อมสูงกว่า ซึ่งหมายถึงมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่ำกว่าแบบทำเรื่อของภาครัฐ

แบบผังท่าเรือโครงการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 3
จากการออกแบบของบริษัทที่ปรึกษา (ทางเลือกที่ 1)

แบบผังท่าเรือโครงการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 3 จากภาค
ประชาชน (ทางเลือกที่ 2)

- ต้นปี 2561 การท่าเรือแห่งประเทศไทยอ้างว่าได้รับคำสั่งจาก รัฐบาล คสช. เร่งรัดดำเนินการ และถือเป็นการล้มมติข้อตกลงร่วมกับภาคประชาชนที่เคยมีมา

พื้นที่บริเวณรอยต่อฉะเชิงเทรา-ปราจีนบุรี

ชุมชนเกษตรอินทรีย์ : ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบินทร์บุรี และตำบลรอกสมบูรณ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี และตำบลคูยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ราวปี 2524 มีการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต” โดยกลุ่มนักพัฒนาเอกชน เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับสมาชิก โดยมีกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแรก คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาบ้านยางแดง ตำบลคูยายหมี่ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จากนั้นมีการทำงานส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกเกิดการปรับระบบการผลิตมาเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ ปรับเปลี่ยนจากไร่มันสำปะหลังสู่แปลงเกษตรอินทรีย์ และพืชผักพื้นบ้าน ปัจจุบันมีเกษตรกรสมาชิกในเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ จำนวนไม่ต่ำกว่า 125 ราย ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล สำหรับตลาดต่างประเทศ โดยทำงานร่วมกับ “สหกรณ์กรีนเนต” ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขตได้ขยายเครือข่ายไปยังจังหวัดข้างเคียง ได้แก่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2555 มีสมาชิกกลุ่ม 38 ครัวเรือน ทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ราว 500 ไร่ และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลรอกสมบูรณ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2563

ที่ตั้งโรงงานรับกำจัดและฝังกลบขยะอุตสาหกรรม

ในพื้นที่เป็นที่ตั้งของโรงงานรับกำจัดขยะ ทั้งขยะกากอุตสาหกรรมแบบอันตรายและไม่อันตราย ซึ่งเกิดจากการเคลื่อนย้ายกิจการมาจากพื้นที่จังหวัดในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เนื่องจากที่ดินที่มีราคาสูงขึ้น เหมาะแก่การการซื้อขายเก็งกำไร หรือเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นๆ มากกว่าการนำที่ดินมาใช้ในกิจการกำจัดขยะ และเมื่อจำนวนของผู้ประกอบการรับกำจัดและฝังกลบขยะฯ เพิ่มมากขึ้น และขยายพื้นที่ไปยังพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อเขตอีอีซี

พื้นที่ชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลเขาไม้แก้ว และตำบลรอกสมบูรณ บริษัทเวสต์ 2 เอนเนอร์ยี จำกัด ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานที่ 105 และ 106 มีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และมีชุมชนบ้านรอกสมบูรณ ตำบลรอกสมบูรณ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี และชุมชนบ้านหนองตลาด ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ห่างออกไปในรัศมี 1 กิโลเมตร ประมาณต้นปี 2562 ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มได้รับกลิ่นเหม็น จึงได้ร้องเรียนไปที่เทศบาลตำบลรอกสมบูรณ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีเนื่องจากได้รับกลิ่นเหม็นจากกองขยะที่นำมากองไว้บริเวณพื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านหนองตลาด ตำบลลาดตะเคียน อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เทศบาลตำบลหนองตลาดจึงทำหนังสือแจ้งไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลลาดตะเคียนให้ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขปัญหา

ชาวบ้านกลุ่มคนรักกรอกสมบูรณและกลุ่มคนรักหนองตลาด จึงจัดเวทีสัมมนาเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาวิกฤติขยะพิษ ในวันที่ 4 สิงหาคม 2562 โดยมีชาวบ้านร่วมลงชื่อคัดค้านกว่า 799 คน พร้อมทั้งยื่นป้ายคัดค้านขยะพิษในพื้นที่ โดยหลังจากนั้นชาวบ้านได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี ให้มีการตรวจสอบการประกอบกิจการของบริษัทเวสต์ 2 เอนเนอร์ยี จำกัด ว่าเป็นไปตามเงื่อนไขท้ายใบอนุญาตหรือไม่ จนในวันที่ 12 กันยายน 2562 จังหวัดปราจีนบุรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้าน โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี ได้เดินทางลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ พร้อมกับคณะทำงาน เพื่อร่วมประชุมวางกรอบการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

แม้ว่าจะมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่สถานการณ์ภายในพื้นที่ก็มีการข่มขู่โดยตลอด ทั้งการขวางระเบิดปิดป้องบริเวณบ้านที่ประชุมสรุปงาน ตัวแทนชาวบ้านได้ถูกคนไม่ทราบว่าเป็นใครลอบยิงจำนวน 5 นัดขณะที่กำลังขับรถกลับบ้านและต่อมาในอาทิตย์เดียวกันตัวแทนชาวบ้านคนดังกล่าวก็ถูกลอบยิงเป็นครั้งที่ 2 กลางเดือน กันยายน 2562 ชาวบ้านพบเห็นรถบรรทุกออกมาจากบริษัทฯ นำสารเคมีมาทิ้งไว้บริเวณไร่อ้อยบริเวณใกล้ชุมชนบ้านขุนด่าน ทางชาวบ้านจึงยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ต่อมา มูลนิธิบูรณะนิเวศลงพื้นที่พร้อมกับตัวแทนของชาวบ้านเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินการของโรงงาน พบว่า มีน้ำรั่วซึมไหลลงสู่แหล่งน้ำของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรของคนในชุมชน

การฟ้องร้องดำเนินคดี

บริษัท เวสต์ 2 เอนเนอร์ยี จำกัด ได้ฟ้องร้องแกนนำชาวบ้าน คือ นายสุเมธ เจริญพงษ์ ในข้อหาหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา และเรียกค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, 328, 332 โดยบริษัทอ้างถึงหนังสือร้องเรียนของชาวบ้านมาเป็นเหตุให้บริษัทใช้เป็นพยานหลักฐานในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับคุณสุเมธ ว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นความจริง ทำให้บริษัทเกิดความเข้าใจผิดว่าบริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงทำให้บริษัทฯ ได้รับความเสียหายทั้งแก่ชื่อเสียง และความเชื่อถือของบริษัทฯ และความเสียหายด้านรายได้ทางการค้าของบริษัทฯ ทางบริษัทฯ จึงเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวน 50,000,000 บาทพร้อมอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี

การเกิดขึ้นของโรงงานขยะดังกล่าว ชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลของโรงงาน ทั้งยังมีการรวบรัดขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็น การดำเนินการไม่ครบถ้วน ในส่วนของอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีหน้าที่อนุญาตและเป็นหน่วยงานกำกับดูแล ก็ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาตามข้อร้องเรียนของชาวบ้านได้ อีกทั้งรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่จัดทำขึ้น ยังมีปัญหาในด้านมาตรการป้องกันการลักลอบทิ้งน้ำเสียจากโรงงานลงพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ตลอดจนปัญหาความล่าช้าของกรมควบคุมมลพิษ ที่จนถึงบัดนี้ก็ยังไม่ได้แจ้งมายังผู้ร้องทราบถึงผลของการตรวจสอบต่างๆ ตามที่ชาวบ้านร้องขอ อีกทั้งปัญหาแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการตั้งโรงงานขยะในพื้นที่ ทั้ง รถขนขยะ น้ำเสียจากการผลิต ปัญหาการใช้เส้นทางในการขนส่ง เป็นต้น ได้สร้างความกังวลให้กับชาวบ้าน ซึ่งถ้าหากการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตไม่ได้ดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอน ชาวบ้านขอให้ปิดบ่อขยะเป็นการถาวร และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยให้บริษัทเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

พื้นที่บริเวณชายแดนอำเภอตาพระยา คลองหาด โคนสูง และอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ที่ดินบริเวณชายแดนจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้วนับว่าเป็นจังหวัดที่มีปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งปัญหาการทับซ้อนที่ดินของรัฐระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เมื่อรวมที่ดินของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน มีพื้นที่รวมถึง 10,413,804.93 ไร่หรือกว่า 2 เท่าของพื้นที่จังหวัด (จังหวัดสระแก้วมีพื้นที่ 4,496,962 ไร่) เนื่องจากเป็นจังหวัดที่สัดส่วนที่ดินของรัฐมากที่สุดของภาค เช่น สระแก้วมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ คิดเป็นถึงร้อยละ 79 ของพื้นที่จังหวัด (ซ้อนทับกับที่ดิน ส.ป.ก.)² และมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็นโฉนด น.ส.3 ก น.ส.3 และใบจอง รวม 903,136 ไร่ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2561)³ คิดเป็นเนื้อที่ร้อยละ 20 ของพื้นที่จังหวัด รวมไปถึงปัญหาที่ดินตามแนวความมั่นคงชายแดนใน 4 อำเภอชายแดน ได้แก่ อำเภอตาพระยา อำเภอกองหาด อำเภอโคกสูง และอำเภออรัญประเทศ

ตาราง แสดงพื้นที่ดินของรัฐก่อนและหลังการปรับปรุงแนวเขต (one map)

ประเภทที่ดินของรัฐ	พื้นที่ก่อนการปรับปรุงแนวเขต	พื้นที่หลังการปรับปรุงแนวเขต*
ราชพัสดุ	41,983.62	39,562.28
สาธารณประโยชน์ (น.ส.ล.)	31,058.00	26,032.93
อุทยานแห่งชาติ	668,999.23	669,077.87
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	31,438.09	45,658.52
ป่าสงวนแห่งชาติ	3,545,300.53	550,819.30
ป่าไม้ถาวร (ตามมติ ครม.)	3,504,292.79	200,992.44
ส.ป.ก.	2,257,469.53	2,043,304.08
นิคมสร้างตนเอง	120,018.41	118,783.10
นิคมสหกรณ์	121,667.69	195,104.40
รวม	10,413,804.93	3,889,334.93

หมายเหตุ: * การปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐ (one map) ยังไม่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

ที่มา: คณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน 1:4000 , 2559

ในส่วนของปัญหาที่ดินชายแดน มีพื้นที่ที่กองทัพบก โดยกองกำลังบูรพา ขอใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติจากกรมป่าไม้ เพื่อนำมาเป็นที่เพื่อจัดโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน (ปชด.) ได้แก่ ป่าเขาฉกรรจ์ ป่าโนนสาวเอ้ ป่าปลายคลองห้วยไคร้และป่าพระสทิง), ป่าเขาฉกรรจ์ฝั่งเหนือ, ป่าโนนสาวเอ้, และป่าโคกสูง ในพื้นที่ 150,000 ไร่ ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2532 ถึง 30 กรกฎาคม 2562 เป็นระยะเวลา 30 ปี และหลังหมดอายุการขอใช้ประโยชน์ กองทัพบก โดยกองกำลังบูรพา ได้ยื่นขอใช้ประโยชน์ต่อไปอีก 30 ปี (ยื่นขอเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562) ซึ่งตามระเบียบการขอใช้ประโยชน์ฯ ต้องมีการจัดประชาคมหมู่บ้าน ผลปรากฏว่าไม่

² การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ

³ รายงานประจำปี 2561 กรมที่ดิน เข้าถึงที่ https://www.dol.go.th/Documents/document_public/annual_61.pdf

ผ่านการประชาคมในท้องที่ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินของ ทหาร เป็นสาเหตุทำให้ชาวบ้านขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐ, ขาดโอกาสในการได้รับการ จัดสรรที่ดินตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน, ขาดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตร และขาดโอกาสในการเข้าถึง แหล่งทุนในระบบ

เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว พื้นที่รองรับขยะอุตสาหกรรมและโรงไฟฟ้าขยะ

เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ในท้องที่ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ เป็นที่ดินสำหรับตั้งนิคม อุตสาหกรรมของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) มีเนื้อที่ 660.5 ไร่ (จากที่ได้มาโดยคำสั่ง คสช. ที่ 17/2557 เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ ป่าไม้ถาวร และที่สาธารณประโยชน์ ให้เป็นที่ดินราชพัสดุ หลังรังวัด แล้ว คงเหลือพื้นที่ 1,194 ไร่) โดยการนิคมฯ ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินราชพัสดุ ระยะเวลา 50 ปี ในอัตราค่าเช่า 22,400 บาทต่อปี เพื่อนำไปพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรม ตามนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

เดิมพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมฯ เป็นที่สาธารณประโยชน์ (นสล.) หรือป่าชุมชน เมื่อรัฐบาล คสช. มี นโยบายให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการนิคมฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงกับชาวบ้านในพื้นที่ว่าจะ สนับสนุนอุตสาหกรรมสีเขียว และจะไม่สร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมลพิษ ชาวบ้านในพื้นที่จึงมีมติประชาคมตาม นโยบายของรัฐ โดยนิคมอุตสาหกรรมเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เริ่มเปิดดำเนินการในปี 2561 แต่ต่อมาในปี 2563 นิคมอุตสาหกรรมสระแก้วกลับมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการนิคม อุตสาหกรรมสระแก้ว เนื่องจาก กนอ. ได้มีการขอเพิ่มเติมอุตสาหกรรมเป้าหมาย และขอยกเลิกอุตสาหกรรมห้าม ตั้งบางประเภท ดังนี้

- เพิ่มเติม 1) กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก เหล็กขั้นกลาง และขั้นปลาย 2) กลุ่มพลังงานไฟฟ้าทางเลือก ได้แก่ โรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิง RDF (Refuse Derived Fuel) 3) โรงงานผลิตหม้อเก็บพลังงานไฟฟ้าหรือหม้อกำเนิดไฟฟ้า

ชนิดแห้ง และ 4) กิจกรรมบริการและสาธารณูปโภคที่เกี่ยวกับการนำกากอุตสาหกรรมมาใช้ประโยชน์และแปรรูป เพื่อเป็นพลังงานและเชื้อเพลิงทดแทน (อุตสาหกรรมประเภท 101, 105, 106)

- ยกเลิกห้ามตั้ง 1) โรงงานที่มีกระบวนการผลิตหรือมีการเผาไหม้เชื้อเพลิงและมีระบบการระบายออกทางปล่อง 2) โรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก หรือเหล็กกล้าขั้นกลาง และ 3) โรงงานทำหม้อเก็บพลังงานไฟฟ้าหรือหม้อกำเนิดไฟฟ้าชนิดแห้ง รวมถึงชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

ชาวบ้านในพื้นที่จำนวนมากไม่เห็นด้วยที่จะมีการเปลี่ยนแปลงประเภทอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะโรงงาน RDF ซึ่งมีกำลังการผลิต 400-500 ตัน/วัน สำหรับผลิตไฟฟ้าไม่เกิน 10 เมกะวัตต์ บนพื้นที่ 94.8 ไร่ เนื่องจากจะก่อกมลพิษทั้งทางอากาศ และแหล่งน้ำ อันจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชาวบ้านในพื้นที่

พื้นที่บริเวณแนวเขตป่ารอยต่อห้าจังหวัด ในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

พื้นที่อำเภอแก่งหางแมว

ที่ตั้งของอำเภอแก่งหางแมว อยู่ในวงล้อมของผืนป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 เขต ในลุ่มน้ำย่อยที่สำคัญของกลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก เรียกว่า “ลุ่มน้ำคลองวังโตนด” ซึ่งประกอบด้วยสายน้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ คลองพวาใหญ่ คลองพวาพลู คลองประแกต คลองยายไท คลองวังโตนด คลองหางแมว อำเภอแก่งหางแมวได้มีการแบ่งเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมประมาณ 5 แสนไร่ และพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์อีกประมาณ 2 แสนไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครอง เพราะเป็นพื้นที่ “ป่าสงวนแห่งชาติ”

การปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่เกษตรกรรม อีกร้อยละ 20 เป็นสวนผลไม้ แต่จากปัญหาการคายางตกต่ำ ชาวบ้านในพื้นที่ได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกทุเรียนมากขึ้น ตั้งแต่ในช่วงปี 2561 เป็นต้นมา พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ได้เพิ่มจาก 212,213 ไร่ ในปีพ.ศ. 2561 เป็น 221,228 ไร่ ในปีพ.ศ. 2562 (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2562) หรือเพิ่มขึ้น 9,015 ไร่ภายในเวลาไม่ถึง 1 ปี (คาดว่าตัวเลขนี้จะต่ำกว่าความเป็นจริง) ซึ่งจะทำให้มีความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 3.57 ลบ.ม.ต่อปี

พื้นที่ตั้งอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

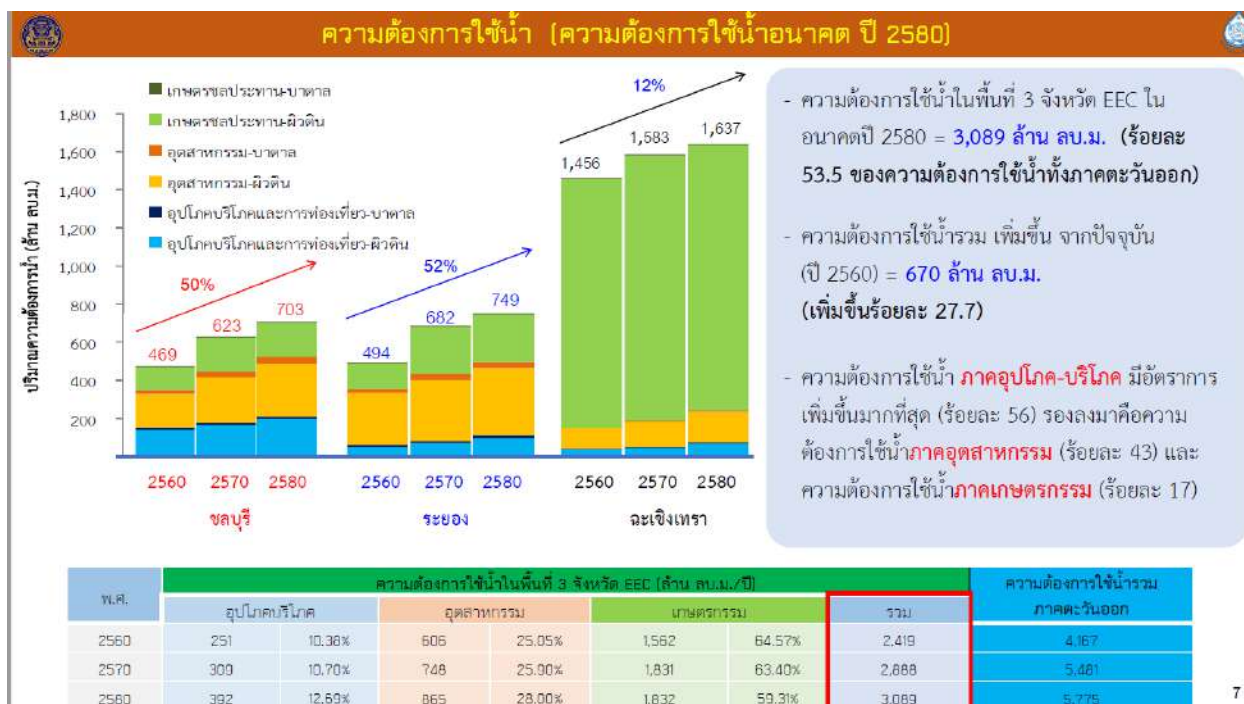

ปัญหาขาดแคลนน้ำและการแย่งชิงน้ำ

ในระดับภาพรวมของจังหวัดจันทบุรี เกษตรกรต่างตัดโค่นสวนยางพาราและหันมาปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมากเป็นประวัติการณ์ และเนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่ต้องใช้น้ำมาก สิ่งที่น่ากังวลก็คือปัญหาการขาดแคลนน้ำที่จะเกิดขึ้นแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโครงการพัฒนา “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ เขต EEC

(Eastern Economic Corridor)” เริ่มเดินหน้า น้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรมในจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่จะต้องถูกผันไปป้อนให้กับภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดระยองและชลบุรี ซึ่งเป็นเขต EEC อีกด้วย

ข้อมูลจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ระบุว่า ความต้องการใช้น้ำในพื้นที่อีอีซีจะเพิ่มขึ้นจาก 2,419 ลบ.ม. ในปี 2560 เป็น 2,888 ลบ.ม. และ 3,089 ลบ.ม. ในปี 2570 และ ปี 2580 ตามลำดับ โดยความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุด (ร้อยละ 56) รองลงมาคือความต้องการใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ 43) และความต้องการใช้น้ำภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 17)

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, ธันวาคม 2562

อำเภอแก่งหางแมวจะมีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำรวมทั้งสิ้น 7 โครงการ แบ่งเป็น ก่อสร้างเสร็จแล้ว 1 โครงการคือ อ่างเก็บน้ำคลองประแกด (ความจุอ่าง 60.26 ล้าน ลบ.ม.) กำลังก่อสร้าง 2 โครงการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองพวงใหญ่ (ความจุอ่าง 68.10 ล้าน ลบ.ม.) และอ่างเก็บน้ำคลองหางแมว (ความจุอ่าง 80.70 ล้าน ลบ.ม.) อยู่ในระหว่างการพิจารณารายงานประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental and Health Impact Assessment, EHIA) 1 โครงการ คือ อ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด (ความจุอ่าง 99.5 ล้าน ลบ.ม.)

นอกจากนี้ ยังอยู่ระหว่างศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) อีก 3 โครงการ คือ อ่างเก็บน้ำคลองตาทิวและอ่างเก็บน้ำคลองตารอง (ลุ่มน้ำจันทบุรี ความจุอ่าง 52 ล้าน ลบ.ม.และ 44 ล้าน ลบ.ม. ตามลำดับ) และ อ่างเก็บน้ำคลองโพธิ์ (ลุ่มน้ำประแสร์ บริเวณรอยต่อระหว่าง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง กับ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยมีความจุอ่างประมาณ 40 ล้าน ลบ.ม.)

การบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชุมชนในพื้นที่อำเภอแก่งหางแมว เสนอแผนการบริหารจัดการน้ำของชุมชน ร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่และนอกพื้นที่อีอีซี เพื่อแบ่งปันน้ำสำหรับการอุปโภคและบริโภค น้ำเพื่อการเกษตรกรรม และน้ำเพื่อการอุตสาหกรรมในเขต EEC โดยมีข้อเสนอต่อกรมชลประทาน และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ดังนี้

1. การจัดสรรน้ำให้กับภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ก่อนผันน้ำไปยังพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก : กรณีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี อาทิ

1.1) การสร้างระบบกระจายน้ำและแบ่งปันน้ำในช่วงฤดูแล้ง ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยให้ประชาชนร่วมออกแบบระบบกระจายน้ำให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ติดคลองชลประทาน

1.2) กรณีอ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด กรมชลประทานควรเร่งรัดให้มีการออกแบบระบบการกระจายน้ำตามท่อไปยังภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ก่อนที่จะมีการก่อสร้างจริง

1.3) การวางระบบการกระจายน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำภาคเกษตรในอนาคต

2. การใช้กลไกคณะทำงานลุ่มน้ำวังโตนด ที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 เป็นกลไกในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับภาครัฐ อันเป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

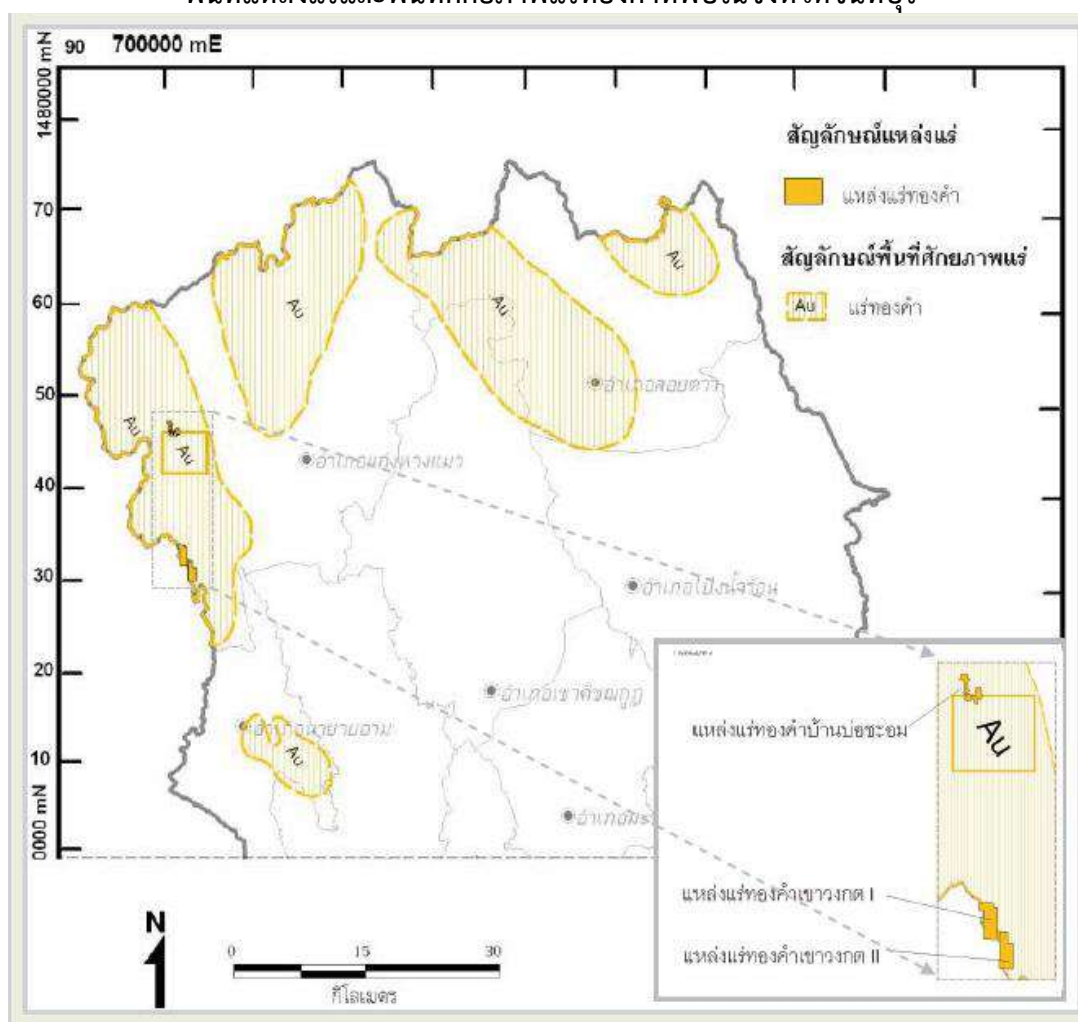
3. การเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานในภาคเกษตรกรรม หรือการจัดการด้านอุปสงค์ (Demand Side) เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานในภาคเกษตรกรรม อย่างการลดการสูญเสียในระบบ ฯลฯ

4. การบริหารจัดการด้านอุปสงค์ในภาคอุตสาหกรรม หรือการจัดการด้านอุปทาน (Supply Side) และภาคอุตสาหกรรม อาทิ การส่งเสริมการใช้น้ำในลักษณะไม่มีการระบายน้ำเสีย หรือ มีการนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ได้หนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ (Zero Discharge), ภาคอุตสาหกรรมควรมีการสร้างแหล่งน้ำสำรอง ควบคู่กับการใช้มาตรการ 3Rs หรือ Reduce/Reuse/Recycle เพื่อการประหยัดน้ำ (Water Saving) และการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ (Water Efficiency)

เหมืองแร่ทองคำ

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ อนุญาตให้บริษัท ริชภูมิไมนิ่ง จำกัด สำรวจแหล่งแร่ทองคำ ตามประกาศกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2563 เนื้อที่ 14,650 ไร่ ในตำบลพวา, สามพี่น้อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี นำมาซึ่งการคัดค้านของภาคประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ที่ล่าสุดมีรายชื่อลงนามคัดค้านจำนวน 160,000 รายชื่อ แม้ว่าจะอยู่ในขั้นตอนของการสำรวจก็ตาม

พื้นที่แหล่งแร่และพื้นที่ศักยภาพแร่ทองคำที่พบในจังหวัดจันทบุรี

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี

พื้นที่ศักยภาพแร่ทองคำอยู่ในเขตอำเภอแก่งหางแมว อำเภอนายายอาม อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาฉกรรจ์ พื้นที่เหล่านี้เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ศักยภาพทองคำที่ต่อเนื่องมาจากจังหวัดเพื่อนบ้าน คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัดชลบุรี เฉพาะที่อยู่ในเขตจังหวัดจันทบุรีมี 6 พื้นที่ คิดเป็นพื้นที่รวมทั้งสิ้น 4,400 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,750,000 ไร่

พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ ทำการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านในพื้นที่ มีความกังวลเรื่องผลกระทบการปนเปื้อนผลไม้ อย่างทุเรียน ซึ่งจันทบุรีเป็นแหล่งปลูกทุเรียนคุณภาพขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นจำนวนมาก โดยชาวบ้านในพื้นที่ได้ใช้น้ำจากแหล่งต้นน้ำลุ่มน้ำวังโดนด หากมีการปนเปื้อน จะส่งผลกระทบต่อการใช้งานน้ำในพื้นที่ 3 จังหวัดในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เนื่องจากอ่างเก็บน้ำในอำเภอแก่งหางแมวนั้น จะส่งน้ำไปใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วันที่ 2 กันยายน 2563 การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จาก 66 หมู่บ้าน 5 ตำบล ในอำเภอแก่งหางแมว มีมติคัดค้านการสำรวจเหมืองแร่ของบริษัท ริชกูมิไม่มันนิ่ง จำกัด

วันที่ 9 กันยายน 2563 ตัวแทนเครือข่ายจันทบุรีไม่เอาเหมืองทอง จากทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดจันทบุรี กว่า 1,000 คน ร่วมแสดงเจตนารมณ์คัดค้านอาชญาบัตรพิเศษแร่ทองคำในพื้นที่ อ.แก่งหางแมว ที่บริเวณด้านหน้า ศาลากลางจังหวัดจันทบุรี พร้อมยื่นรายชื่อคัดค้านราว 100,000 รายชื่อ ล่าสุด (ข้อมูล ณ 22 กันยายน 2563) มีผู้ลงชื่อคัดค้าน 160,000 รายชื่อ คัดค้านการออกสำรวจแหล่งแร่ทองคำของบริษัทชินภูมิจ และขอให้ถอนรายชื่อจังหวัดจันทบุรีออกจากการเป็น “เขตแหล่งแร่ทองคำเพื่อการทำเหมือง” ตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแร่ 20 ปี (ปี 2560-2579) และแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่ พ.ศ. 2560-2564

ชุมชนตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ชุมชนตำบลโยธะกา

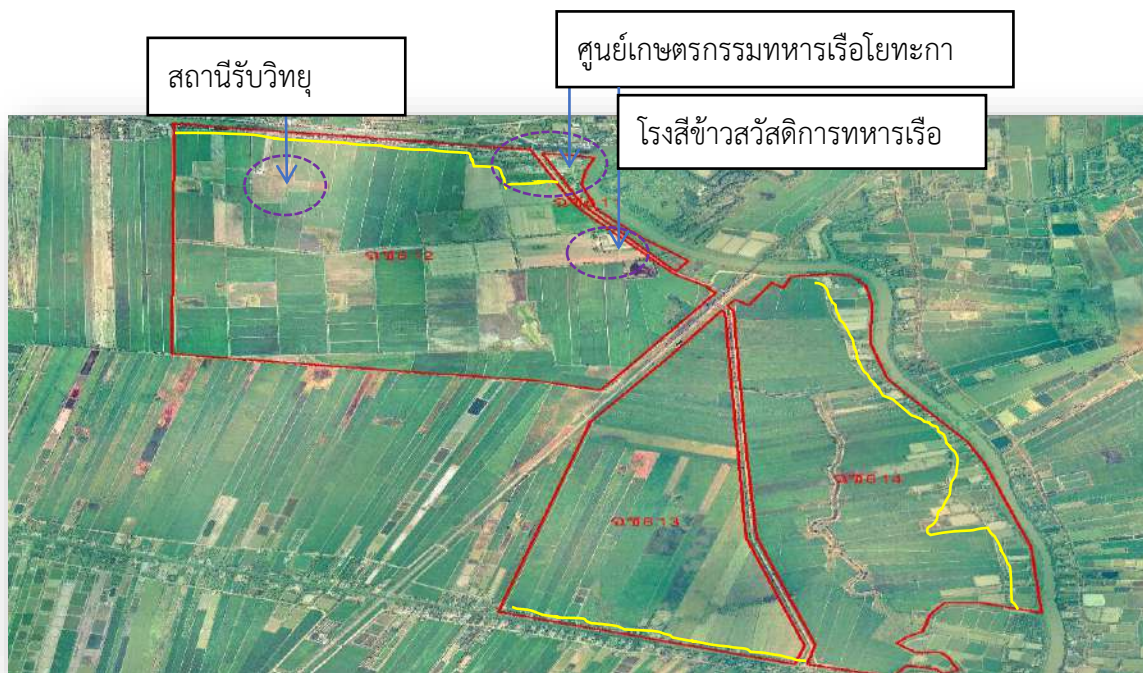
ชุมชนโยธะกาเป็นชุมชนชาวนาที่ทำกินในพื้นที่มาราว 100 ปี แต่มีชาวบ้านราว 167 ครัวเรือน ที่ทำนาและอยู่อาศัยบนที่ดินทหารเรือ ในพื้นที่บ้านท่าช้าง หมู่ 11 ทั้งหมู่บ้าน และบางส่วนของบ้านคลอง 21 หมู่ 10, บ้านประตุน้ำสมบูรณ์ หมู่ 12 และบ้านนาคา หมู่ 2 (เฉพาะที่อยู่อาศัย) ไม่มีสิทธิในที่ดิน เนื่องด้วยในอดีตบรรพบุรุษของชาวนาโยธะกา ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการเป็นเจ้าของที่ดิน จึงกลายเป็นชาวนาเช่าที่ดินมาแต่ครั้งยุคศักดินา

เดิมที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ของบริษัทชุกคลองแลคูนาสยาม และหมดกรรมสิทธิ์ลงเมื่อสิ้นอายุสัมปทาน ในปี 2458 ต่อมาในปี 2468 ได้ออกโฉนดที่ดินให้กับเจ้าจอมมารดาแพ 2 แปลง และพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุวพักตร์วิไลยพรรณ พระราชธิดาในรัชกาลที่ 5 กับเจ้าจอมมารดาแพ 1 แปลง รวมเนื้อที่ประมาณ 4,000 ไร่เศษ ที่ดินดังกล่าวบรรพบุรุษของชาวนาในตำบลโยธะกาได้จับจองบุกเบิกมาก่อนหน้า แต่ด้วยความไม่รู้หนังสือและสิทธิในที่ดินจึงยินยอมจ่ายค่าเช่าที่ดินให้กับนายกองนา ที่เก็บค่าเช่านาส่งให้กับเจ้าจอมมารดาแพ จากนั้นมีการซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินจนมาถึงทหารเรือ ซึ่งได้ซื้อที่ดินแปลงดังกล่าวจากนาย ชัยยุทธ วรรณสูตร ในปี 2491 เพื่อใช้เป็นแหล่งเสียบียง จึงมีชาวนาติดที่ดินมาด้วย ชาวนาเหล่านี้ได้บุกเบิกและไถหว่านที่รกร้างเต็มไปด้วยป่าปรี้อจนเป็นทุ่งนา และเช่าที่ดินกับทหารเรือเรื่อยมาจนมีการขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ จึงเปลี่ยนมาจ่ายค่าเช่าให้กับกรมธนารักษ์ในช่วงทศวรรษ 2540

ทหารเรือขอคืนที่ดิน

กลางปี 2557 ชาวบ้านได้รับหนังสือจากจังหวัดฉะเชิงเทรา (ในฐานะผู้ดูแลที่ดินรัฐ) ยกเลิกสัญญาเช่า โดยเนื่องจากกองทัพเรือต้องการใช้ที่ดินเพื่อความมั่นคง (ตั้งเสาเรดาห์เรือดำน้ำ และกองเรือลำน้ำ) ทางชาวบ้านได้ร้องเรียนไปยังศูนย์ดำรงธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัด กองทัพเรือ ต่อมาปลายปี 2560 ทางกองทัพเรือมีหนังสือตอบไปยังยืนยันความจำเป็นในการใช้ที่ดินของกองทัพเรือ และให้ชาวบ้านส่งมอบคืนที่ดินและขนย้ายทรัพย์สิน สิ่งปลูกสร้างออกไปภายใน 7 วัน และจำเป็นต้องดำเนินคดีตามกฎหมายหากไม่ปฏิบัติตาม นับจากนั้นมาชาวบ้านได้รวมกลุ่มในนาม “กลุ่มโยธะการักษ์ถิ่น” ในปี พ.ศ. 2561 และทำหน้าที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินจนถึงปัจจุบัน

ที่ราชพัสดุในราชการทหารเรือ (ที่ ฉช.611- .614)
ตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต.โยธะกา อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา

กลุ่มที่ได้รับความเดือดร้อน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนไร่	จำนวนคน
1.ผู้เดือดร้อนเฉพาะที่อยู่อาศัย	43	22-0-79	131
2.ผู้เดือดร้อนทั้งที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน	71	1,821-0-33	334
3.ผู้เดือดร้อนเฉพาะที่ดินทำกิน	55	1,515-2-52	170
รวมทั้งสิ้น 4 หมู่บ้าน	166	3,358-3-67	635

การเคลื่อนไหวปัญหาที่ดิน

การรวมตัวกันในนาม “กลุ่มโยธะการักษ์ถิ่น” และการมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันถึงการเข้ามาจับจองบุกเบิกที่ดินตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้ถูกสื่อสารไปสู่สาธารณะในวงกว้าง หลังจากมีกระแสข่าวว่า เครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อพัฒนาเป็นเขตเมืองใหม่ (บริษัทฯ และสำนักงานออีซีได้ยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรว่ากระแสดังกล่าวไม่เป็นความจริง) สร้างความชอบธรรมและอำนาจต่อรองของชาวบ้านมากขึ้น จนกระทั่งทางกองพลทหารราบที่ 11 โดยพลตรีวรยุทธ แก้วพิบูลย์พันธุ์ ได้เข้ามามีบทบาทในการประสานงานกับกองทัพเรือ ล่าสุดทางกองทัพเรือยอมให้

ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในที่ดินต่อไป โดยทางกองทัพเรือจะพิจารณาการใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงอื่น แต่หากจำเป็นต้องใช้ที่ดินแปลงดังกล่าวเพื่อความมั่นคง ทางทหารเรือจะให้ความช่วยเหลือ เยียวยา กรณีต้องโยกย้ายออกไปจากที่ดิน

อย่างไรก็ดี ที่ดินราชพัสดุดังกล่าว ได้รับการยกเว้นสี่ฝั่งเมือง ซึ่งเป็นผลจากการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง กระทรวงการคลัง (กรมธนารักษ์) และกระทรวงมหาดไทย ในการยกเว้นสี่ฝั่งเมืองที่ใช้ประโยชน์ในราชการทหารทั่วประเทศ ทำให้การจัดทำผังเมืองในพื้นที่อีอีซี 3 จังหวัด แปลงที่ดินราชพัสดุในราชการทหารเรือทั้งหมดถูกกำหนดเป็นพื้นที่สีขาวหรือยกเว้นสี่ฝั่งเมือง

กรณีข้อพิพาทที่ดินทรงสงวนระหว่างฐานทัพเรือสัตหีบและชุมชนตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี⁴

ชุมชนแสมสาร

“ชุมชนแสมสาร” เป็นชุมชนเก่าแก่ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในแผนที่ “ปราจีนบุรี” ที่ 4.47.23 กรมแผนที่สำรวจเมื่อปี 2460 พิมพ์ที่กรมแผนที่ ปี 2465 ปรากฏการครอบครองที่ดินมาก่อนปี 2479 ก่อนที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามฯ เนื่องจากมีวัด “ช่องแสมสาร” ซึ่งวัดมีโฉนดที่ดินเรียบบร้อย มีโรงเรียนที่มีนักเรียนรุ่นแรกในปี 2478 วัดถูกสร้างในปี 2460 การสำรวจแผนที่สำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี ปี 2460 ปรากฏให้เห็นว่ามีสัญลักษณ์วัดช่องแสมสารอยู่แล้ว แสดงว่าราษฎรในพื้นที่ต้องอยู่ในพื้นที่ตรงนั้นมาพอสมควรถึงจะมีวัดมีโรงเรียนอย่างที่ปรากฏ แต่ตำบลแสมสารเป็นเพียงตำบลเดียวในอำเภอสัตหีบ ที่ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ เนื่องจากตำบลนี้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตหวงห้ามสำหรับราชการทหารเรือ ขึ้นมาอีกฉบับหนึ่งที่เพิ่มเติมจากการสงวนที่ดินเพื่อกิจการทหารเรือ คือพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินท้องที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ปี 2479 ทับซ้อนชุมชนแสมสาร และจากการมีพระราชกฤษฎีกาหวงห้ามเขตที่ดินบริเวณนี้ ทางฐานทัพเรือจึงมีนโยบายจะให้ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวอพยพออกจากพื้นที่

การเคลื่อนไหวปัญหาที่ดิน

ปี 2530-2531 ชาวบ้านตำบลแสมสารได้ทำเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และจังหวัดชลบุรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในปี 2531 และจากการตรวจสอบของสำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี (สาขาอำเภอสัตหีบ) ได้ข้อมูลสรุปว่า 1) มี ส.ค.1 ที่อ้างว่าครอบครองก่อนปี 2479 จำนวน 10 ฉบับ 2) มีเอกสาร ส.ค. ที่อ้างว่าได้ครอบครองหลังปี 2479 จำนวน 150 ฉบับ และไม่มีเอกสารแจ้งการครอบครอง 315 ราย

ปี 2545 (วันที่ 16 สิงหาคม) ชาวบ้านแสมสารได้รวมตัวกันประมาณ 300 คน ชุมนุมยื่นข้อเรียกร้องต่อฐานทัพเรือสัตหีบผ่านนายอำเภอสัตหีบ กรณีปัญหาข้อขัดแย้งที่ดินกรณีที่ดินราชพัสดุ (ในราชการทหารเรือ) ต่อมาในเดือนเดียวกันฐานทัพเรือสัตหีบได้จัดให้มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้แทนชาวบ้านตำบลแสมสาร ในที่ประชุมฐานทัพเรือได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อที่ประชุมว่า ทางกรมธนารักษ์จะดำเนินการสำรวจพื้นที่บริเวณปลายแหลมแสมสาร ประมาณ 500 ไร่ ตามที่ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้เห็นชอบแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินตำบลแสมสาร โดยจะอพยพชาวบ้านให้ไปอยู่รวมกันในพื้นที่ดังกล่าว โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่เป็นการจัดให้เช่ากับกรมธนารักษ์ ในการประชุมดังกล่าวผู้แทนชาวบ้านตำบลแสมสารเสนอให้จัดที่ดินอยู่อาศัยเพิ่มเติมอีก 700 ไร่ โดยให้มีผู้แทนชาวบ้านตำบลแสมสารและผู้แทนฐานทัพเรือสัตหีบเข้าร่วมด้วย ให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน หลังจากนั้นจะส่งข้อมูลหลักฐานในรายชื่อสิทธิครอบครอง หรือโต้แย้งสิทธิของทางราชการให้คณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนจังหวัดชลบุรี (กปร.ส่วนจังหวัดชลบุรี) พิสูจน์สิทธิต่อไป หากผลการพิสูจน์สิทธิปรากฏว่า ชาวบ้านรายใดมีสิทธิครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมาย สำนักงาน

⁴ เรียบเรียงจากเอกสารหลัก 3 เรื่อง ได้แก่ เอกสารปัญหาที่ดินแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มปป., สัตหีบ ไม่มีเขตทรงสงวนที่ราษฎรต้องขออนุญาตจับจองจากกองทัพอากาศ โดย ไพศาล ศุภธีระ, ม.ป.ป., เอกสารสรุปข้อเท็จจริง เกี่ยวกับปัญหาที่ดินในเขตทรงสงวนและเขตพระราชทาน ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มปป.

ที่ดินจังหวัดชลบุรีจะออกเอกสารสิทธิที่ดินให้ภายใน 1 เดือน แต่หากชาวบ้านรายใดไม่มีสิทธิในที่ดินที่ครอบครองให้ขอเข้ากับกรมธนารักษ์โดยความเห็นชอบของกองทัพเรือ

ปี 2547 รัฐบาลมีนโยบายแปลงทรัพย์สินเป็นทุน ชาวบ้านที่มีเอกสารครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ในตำบลแสมสาร จึงได้ไปยื่นขอออกโฉนดที่ดิน แต่ถูกฐานทัพเรือสกัดหีบและกรมธนารักษ์คัดค้าน เรื่องจึงนำสู่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จังหวัดชลบุรี (กปร.จังหวัดชลบุรี)

ปี 2550 ในการประชุม กปร.จังหวัดชลบุรี ครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2550 มีมติให้สำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรีเสนอเรื่องให้คณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการอ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศในท้องที่ตำบลแสมสาร แล้วให้นำเสนอต่อ กปร.จังหวัดชลบุรี เพื่อพิจารณา คณะกรรมการอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศได้อ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศปี 2496 จำนวนหนึ่งระวาง หมายเลขระวางแผนที่ 5134/1292 และได้มีการนำเสนอเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหามิบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดชลบุรี เพื่อพิจารณาดำเนินการพิสูจน์สิทธิ จากจำนวนที่ดิน 172 แปลง ที่ส่งไป อ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศนั้น ได้มีการอ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศแล้ว 12 แปลง ยังไม่มีการอ่านฯ อีก 159 แปลง

ปี 2554 ที่ประชุม กปร. จังหวัดชลบุรีครั้งที่ 1/2554 เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554 มีมติดังนี้

1. กรณีคำขอออกโฉนดที่ดินในท้องที่ ตำบลแสมสาร ซึ่งคณะอนุกรรมการอ่าน แปล ภาพถ่ายทางอากาศไม่อ่านแปลนั้น มอบหมายให้อำเภอสัตหีบ ร่วมกับ อบต.แสมสาร สอบสวนพยานหลักฐานหรือพยานบุคคล เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่ามีการครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการเป็นที่ดินของรัฐหรือไม่ และให้สรุปความเห็นส่งจังหวัดเพื่อเสนอให้คณะอนุกรรมการการอ่าน แปล ภาพถ่ายทางอากาศดำเนินการตามมาตรการเรื่องพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินต่อไป
2. กรณีคำขอออกโฉนดที่ดินในท้องที่ ตำบลแสมสาร ซึ่งคณะอนุกรรมการอ่าน แปล ภาพถ่ายทางอากาศได้อ่านแปลภาพถ่ายแล้วนั้น หากผลการอ่าน แปลฯ ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ ให้สำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี สาขาสัตหีบ พิจารณาดำเนินการออกโฉนดที่ดินตามระบุมติต่อไป

ปี 2559 ฐานทัพเรือสกัดหีบกดดันชาวบ้านอย่างหนัก โดยลงพื้นที่ทำรังวัด ประกาศเขตที่ดินราชพัสดุ และเริ่มมีการออกคำสั่งให้ชาวบ้านไปลงชื่อเพื่อขอเช่าพื้นที่ โดยเร่งดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม 2559 ซึ่งมีประชาชนบางส่วนเข้าไปลงชื่อ จากนั้นทหารเรือในพื้นที่ก็เริ่มดำเนินการติดป้ายกันเขต โดยไม่รอผลการพิสูจน์สิทธิ พร้อมทั้งแจ้งความดำเนินคดีต่อชาวบ้าน 7 รายขอหาบุกรุกที่ดินราชพัสดุ และรुकล้ำน่านน้ำ ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ จึงได้ร้องเรียนไปยังศูนย์ดำรงธรรม และร้องเรียนหน่วยงานรัฐอีกหลายแห่ง แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานใดเข้ามาดำเนินการ ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนกว่า 6,000 คน จึงได้ลงชื่อเพื่อร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อขอให้เข้ามาตรวจสอบการดำเนินการของทหารเรือและประสานงานกับทหารเรือเพื่อหยุดคำสั่งประกาศเขตราชพัสดุ จนกว่ากระบวนการพิสูจน์สิทธิจะเสร็จสิ้น

ปี 2560 นายประเสริฐ พิทักษ์กรรม นายองค์การบริหารส่วนตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ได้ยื่นฟ้องกองทัพเรือและกรมธนารักษ์ว่า การขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ เลขที่ ขบ. 481 ซึ่งกองทัพเรือนำไปขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ หลังประกาศใช้ พ.ร.บ.ที่ราชพัสดุ ปี 2518 ทับที่ดินตำบลแสมสารทั้งตำบลไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เนื่องจากว่าพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 10 มกราคม 2479 นั้นเป็นการประกาศก่อนที่มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่า ซึ่งลงวันที่ 8 เมษายน 2479 และมีหลักฐานว่ามีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแสมสารมาตั้งแต่ปี 2460 จึงมิได้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า การขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁵

แผนที่พื้นที่พิพาทตำบลแสมสาร

ที่มา:http://newsworldmanagement.blogspot.com/2016/11/blog-post_6.html

ปัจจุบันพื้นที่พิพาทในตำบลแสมสาร ถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน คือ พื้นที่หมายเลข 1 มีเนื้อที่ประมาณ 700 ไร่ จุดนี้ เป็นที่ตั้งชุมชนบ้านแสมสาร มีวัด โรงเรียน และเป็นจุดที่ชาวบ้านเตรียมนำหลักฐานประวัติศาสตร์การอยู่ดั้งเดิมต่อสู้

พื้นที่หมายเลข 2 เนื้อที่ประมาณ 972 ไร่ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่หวงห้ามของกองทัพเรือ แต่พบว่ามีคนเข้ามาใช้ประโยชน์ และมีที่อยู่อาศัย รวมไปถึงมีรีสอร์ทอยู่บางแห่ง

พื้นที่หมายเลข 3 เนื้อที่ประมาณ 319 ไร่ ทางกองทัพเรือได้อนุมัติส่งคืนให้กรมธนารักษ์ เพื่อจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

พื้นที่หมายเลข 4 จำนวน 430 ไร่ มีการผลักดันชาวบ้านออกไปจากพื้นที่

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากองทัพเรือพยายามบีบบังคับให้ประชาชนทำสัญญาเช่าที่ดินในที่พวกเขาได้อยู่อาศัยมากกว่า 100 ปี มีคำสั่งห้ามการก่อสร้างทุกชนิดในพื้นที่ของชุมชน มีการเร่งรัดให้ประชาชนทำสัญญาเช่าที่ดินกับทางราชการ ชาวบ้านในชุมชนแสมสารจึงได้รวมกลุ่มกัน ลุกขึ้นมาทวงสิทธิชุมชนที่จะสูญเสียไปคืนกลับมา ผ่านกระบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมและทางกฎหมายอย่างเต็มรูปแบบ จนถึงปัจจุบัน

⁵ https://www.thaich8.com/news_detail/42846